

הסתרה: The Hand in the Hiddenness

שיעור לקראת פורים התשפ"א | Drisha | Rabbanit Leah Sarna

1. Talmud Bavli Hullin 139b

The residents of Pappunya said to Rav Mattana: From where in the Torah is the existence of Moses [Moshe] alluded to before his birth? He replied that the verse states: "For that he also [beshaggam] is flesh; therefore shall his days be one hundred and twenty years" (Genesis 6:3). They also asked Rav Mattana: From where in the Torah can one find an allusion to Haman? He replied: "Have you eaten of [hamin] the tree" (Genesis 3:11). They also asked Rav Mattana: From where in the Torah can one find an allusion to Esther? He replied to them that the verse states: "And I will hide [haster astir]" (Deuteronomy 31:17–18). They also asked him: From where in the Torah can one find an allusion to Mordecai? He replied: As it is written: "flowing myrrh [mor deror]" (Exodus 30:23); and we translate mor deror into Aramaic as: Mira dakhya.

2. Devarim 31:16-18

The LORD said to Moses: You are soon to lie with your fathers. This people will thereupon go astray after the alien gods in their midst, in the land that they are about to enter; they will forsake Me and break My covenant that I made with them. Then My anger will flare up against them, and I will abandon them and hide My countenance from them. They shall be ready prey; and many evils and troubles shall befall them. And they shall say on that day, "Surely it is because our God is not in our midst that these evils have befallen us." Yet I will keep My countenance hidden on that day, because of all the evil they have done in turning to other gods.

3. Or HaChaim on Devarim 31:18

Remember that just as the blessings and rewards God has promised are meant for the performance of a string of commandments, etc., so curses and punishments are administered in respect of a string of violations of God's commandments. As a result, if someone either transgressed all the commandments bar idolatry, or only committed idolatry, he is deserving of all the punishments as commission of idolatry is considered as equal to committing all other violations. No wonder then that God hid His face from His people.

תלמוד בבלי מסכת חולין קלט:

אמרי ליה פפונאי לרב מתנה: ...משה מן התורה מנין (בראשית ו, ג) בשגם הוא בשר
המן מן התורה מנין (בראשית ג, יא) המן העץ
אסתר מן התורה מנין (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר
מרדכי מן התורה מנין דכתיב (שמות ל, כג) מר דרור ומתרגמין מירא דכיא:

דברים לא:טז-יח

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּךְ שֹׁכֵב עִם־אֲבוֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי זָכַר־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בְּא־שָׁמָה בְּקִרְבּוֹ וְעִזְבֵנִי וְהִפֵּר אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: וְחָרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם־הַהוּא וְעִזְבֹתִים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֵאמֹר וּמִצָּאֵהוּ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל־כִּי־אִין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצְאוֹנֵי הָרְעוּת הָאֵלֶּה: וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל־כֹּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָּנָה אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

אור החיים על דברים לא:יח

ודע כי אין צרה ואין רעה בעולם שאינה כנגד עבירה אחת, כי ה' יסד יסורין כנגד כל החטאים, כדרך שקבע שכר כנגד כל מעשה הטוב, וכיון שכן אדם שעבר על כל התורה כולה, או על עבודה זרה ששקולה ככל התורה, עונש הוא לבא עליו כל עונשין שבעולם, ולזה הסתיר ה' פניו מהם:

ישעיהו מה

4. Isaiah 45

Thus said the LORD to Cyrus, His anointed one— Whose right hand He has grasped, Treading down nations before him, Ungirding the loins of kings, Opening doors before him And letting no gate stay shut: I will march before you And level the hills that loom up; I will shatter doors of bronze And cut down iron bars. I will give you treasures concealed in the dark And secret hoards— So that you may know that it is I the LORD, The God of Israel, who call you by name. For the sake of My servant Jacob, Israel My chosen one, I call you by name, I hail you by title, though you have not known Me. I am the LORD and there is none else; Beside Me, there is no god. I engird you, though you have not known Me, So that they may know, from east to west, That there is none but Me. I am the LORD and there is none else, I form light and create darkness, I make weal and create woe— I the LORD do all these things. Pour down, O skies, from above! Let the heavens rain down victory! Let the earth open up and triumph sprout, Yes, let vindication spring up: I the LORD have created it.

Shame on him who argues with his Maker, Though naught but a potsherd of earth! Shall the clay say to the potter, “What are you doing? Your work has no handles”? Shame on him who asks his father, “What are you begetting?” Or a woman, “What are you bearing?” **Thus said the LORD, Israel’s Holy One and Maker: Will you question Me on the destiny of My children, Will you instruct Me about the work of My hands?** It was I who made the earth And created man upon it; My own hands stretched out the heavens, And I marshaled all their host. It was I who roused him for victory And who level all roads for him. He shall rebuild My city And let My exiled people go Without price and without payment —said the LORD of Hosts. Thus said the LORD: Egypt’s wealth and Nubia’s gains And Sabaites, long of limb, Shall pass over to you and be yours, Pass over and follow you in fetters, Bow low to you And reverently address you: “Only among you is God, There is no other god at all! **You are indeed a God who concealed Himself, O God of Israel, who bring victory!** Those who fabricate idols, All are shamed and disgraced; To a man, they slink away in disgrace. But Israel has won through the LORD Triumph everlasting. You shall not be shamed or disgraced In all the ages to come!”

כֹּה־אָמַר יְהוָה לְמַשִּׁיחוֹ לְכוֹרֶשׁ
אֲשֶׁר־הַחֲזַקְתִּי בְיָמֵינוּ לְרַדְּ-לִפְנֵי גוֹיִם
וּמַתְּנִי מַלְכִים אֲפַתַח לְפָתַח לְפָנָיו דְּלֵתִים
וְשַׁעֲרִים לֹא יִסְגְּרוּ: אֲנִי לְפָנֶיךָ אֵלֶךְ
וְהַדּוֹרִים אוֹשֵׁר [אִישׁוֹר] דְּלֵתוֹת נְחוּשָׁה
אֲשִׁיב וּבְרִיחֵי בְרָזֶל אֲגַדֵּעַ: וְנָתַתִּי לְךָ
אוֹצְרוֹת חֶשֶׁךְ וּמִטְמְנֵי מִסְתָּרִים לְמַעַן תִּדַּע
כִּי־אֲנִי יְהוָה הַקּוֹרֵא בְשִׁמְךָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
לְמַעַן עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בַּחֲרִי וְאֶקְרָא
לְךָ בְשִׁמְךָ אֲכַנֵּךְ וְלֹא יִדְעַתְנִי: אֲנִי יְהוָה וְאִין
עוֹד זֹלַתִּי אִין אֱלֹהִים אֲאֲזַרְךָ וְלֹא יִדְעַתְנִי:
לְמַעַן יָדְעוּ מִמְזַרְח־שִׁמֶשׁ וּמִמְעַרְבָּה
כִּי־אֶפֶס בְּלַעֲדֵי אֲנִי יְהוָה וְאִין עוֹד: יוֹצֵר
אוֹר וּבוֹרֵא חֶשֶׁךְ עֹשֶׂה שְׁלוֹם וּבוֹרֵא רָע אֲנִי
יְהוָה עֹשֶׂה כָּל־אֵלֶּה: (ו) הֲרַעִיפוּ שָׁמַיִם
מִמַּעַל וּשְׁחֻקִים יִזְלוּ־צְדָק תִּפְתַּח־אֲרָץ
וַיְפֹרוּ־יִשְׁע וּצְדָקָה תִצְמַיֵחַ יַחַד אֲנִי יְהוָה
בְּרִאֲתוֹ: (ז)

הוֹי רַב אֲת־יָצְרוּ חֶרֶשׁ אֶת־חֲרָשֵׁי אֲדָמָה
הַיֹּאמֵר חֲמַר לִיצְרוֹ מִה־תַּעֲשֶׂה וּפְעֵלְךָ
אִין־יָדַיִם לוֹ: (ז) הוֹי אִמֵּר לְאֵב מִה־תּוֹלִיד
וְלֹאֲשֶׁה מִה־תַּחֲלִילִין: (ז) כֹּה־אָמַר יְהוָה
קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיִּצְרוּ הָאֲתִיּוֹת שְׂאֵלוֹנֵי
עַל־בְּנֵי וְעַל־פְּעַל יְדֵי תַצְוִי: אֲנִכִּי עֲשִׂיתִי
אֲרָץ וְאָדָם עָלֶיהָ בְּרִאֲתִי אֲנִי יְדֵי נְטוּ שָׁמַיִם
וְכָל־צְבָאָם צְוִיתִי: אֲנִכִּי הִעִירְתֵהוּ בְצָדָק
וְכָל־דַּרְכָּיו אִישׁוֹר הוֹא־יִבְנֶה עִירִי וְגִלוֹתִי
יִשְׁלַח לֹא בְמַחִיר וְלֹא בְשַׁחַד אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת: (פ) כֹּה אָמַר יְהוָה יִגִּיעַ מִצְרַיִם
וּסְחָר־כּוֹשׁ וּסְבָאִים אֲנָשֵׁי מִדְּבַר עֲלִיךָ
יַעֲבְרוּ וְלֹךְ יִהְיוּ אַחֲרָיִךְ יִלְכוּ בְזֻקִים יַעֲבְרוּ:
וְאֵלֶיךָ יִשְׁתַּחֲוּוּ אֵלֶיךָ יִתְפַּלְלוּ אַךְ בְּךָ אֵל
וְאִין עוֹד אֶפֶס אֱלֹהִים: אֲכַנֵּךְ אֶתְּהָ אֵל
מִסְתַּתֵּר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ: בּוֹשׁוּ
וְגַם־נִכְלְמוּ כָּל־יְחֻדוֹ הִלְכוּ בְכַלְמֵה חֲרָשֵׁי
צִירִים: יִשְׂרָאֵל נּוֹשֵׁעַ בִּיהוָה תִּשׁוּעַת
עוֹלָמִים לֹא־תִבְשׁוּ וְלֹא־תִכְלְמוּ עַד־עוֹלָמֵי
עַד:

5. Ibn Ezra on Isaiah 45:15

Verily thou art a God, etc. Then they will confess to God and say, It is true that thou art God who hid himself from the people in which He delighted, and now thou art the God of the Israelites, who helps them. Some say that אל מסתתר = אל נסתר = invisible God, and explain the verse thus: God, though invisible, revealed himself for the sake of Israel. This explanation, however, is not supported by the rules of Hebrew grammar, מסתתר being Hithpael, and signifying who hid himself.

6. Malbim on Isaiah 45:15

Verily we now see that You are a God who concealed Himself like a person who hides himself from his friend so that his friend cannot see him but nevertheless he sees the friend. Like this God conceals Himself by the sins of Israel for a time so that they cannot see His oversight but in truth God sees them and looks upon them between the crevices for God is the God of Israel and their savior also at this time.

7. Chagiga 5a-5b

“Then My anger shall be kindled against them in that day, and I will forsake them, and I will hide My face from them, and they shall be devoured” (Deuteronomy 31:17). Rav Bardela bar Tavyumei said that Rav said: Anyone who is not subject to His hiding of the face, i.e., whose prayers are invariably answered, is not from the Jewish people, as the verse states about the Jewish people that God will hide His face from them as a result of their sins. Similarly, anyone who is not subject to: “And they shall be devoured,” i.e., gentiles do not steal his money, is not from among them.

The Sages said to Rava: Master, you are not subject to His hiding of the face, as your prayers are heard, and you are not subject to: “And they shall be devoured,” as the authorities take nothing from you. He said to them: Do you know how many gifts I send in private to the house of King Shapur? Although it might seem that the monarchy does not take anything from me, in actuality I am forced to give many bribes. Even so, the Sages looked upon Rava with suspicion. In the meantime, messengers from the house of King Shapur sent for him and imprisoned him to extort more money from him. Rava said: This is as it is taught in a baraita that

אבן עזרא ישעיהו מה:טו

אבן. אז יודו לשם ויאמרו, אמת כי אתה אל מסתתר מהגוי שאין לך חפץ בו, ואתה אלהי ישראל מושיעם, ומפרשים אמרו כי מסתתר כמו נסתר, ונראית בעבור ישראל שהושעתם, וזה איננו נכון בדקדוק, כי מסתתר מבנין התפעל:

מלבים ישעיהו מה:טו

אכן, רואים אנו עתה, כי אתה רק אל מסתתר אתה דומה כמי שמסתיר א"ע מחברו בל יראנו ומ"מ הוא רואה את חברו, כן תסתתר בעונות ישראל לפי שעה עד שאין רואים השגחתך עליהם אבל באמת אתה רואה אותם ומשגיח עליהם מבין החרכים כי אתה אלהי ישראל המושיע להם גם בעת ההיא:

תלמוד בבלי חגיגה דף ה.ה:

(דברים לא, יז) “יחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם” אמר רב ברדלא בר טביומי אמר רב כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בווהיה לאכול אינו מהם

אמרו ליה רבנן לרבא מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בווהיה לאכול איתיה אמר להו מי ידעיתו כמה משדרנא בצנעא בי שבור מלכא אפי' הכי יהבו ביה רבנן עינייהו אדהכי שדור דבי שבור מלכא וגרבוהו אמר היינו דתניא אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני

Rabban Shimon ben Gamliel said: Wherever the Sages looked upon someone, it resulted in either death or poverty.

With regard to the verse: “And I will hide my face in that day” (Deuteronomy 31:18), Rava said that the Holy One, Blessed be He, said: Even though I hid my face from them and My Divine Presence is not revealed, nevertheless: “I speak with him in a dream” (Numbers 12:6). Rav Yosef said: His hand is outstretched, guarding over us, as it is stated: “And I have covered you in the shadow of my hand” (Isaiah 51:16).

(דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא אמר רבא אמר הקב"ה אף על פי שהסתרת פני מהם בחלום אדבר בו רב יוסף אמר ידו נטויה עלינו שנאמר (ישעיהו נא, טז) ובצל ידי כסיתך

8. Seforno on Devarim 31:18

ואנכי הסתר אסתיר פני מהם, not as they thought that I was no longer in their midst; wherever they are My presence is with them, as our sages said in Megillah 29 “wherever the Jewish people have been exiled G-d’s presence accompanies them.” However, it does not manifest itself by saving them from their oppressor.

ספורנו על דברים לא:יח
ואנכי הסתר אסתיר פני מהם לא כמו שחשבו הם באמרם שאיני בקרבם כי אמנם בכל מקום שיהיו תהיה שכינתי מצויה שם כאמרם ז"ל (מגלה פרק בני העיר) בכל מקום שגלו כו' אבל אסתיר פני מהצילים:

9. Talmud Bavli Megillah 29a

It is taught in a baraita: Rabbi Shimon ben Yoḥai says: Come and see how beloved the Jewish people are before the Holy One, Blessed be He. As every place they were exiled, the Divine Presence went with them. They were exiled to Egypt, and the Divine Presence went with them, as it is stated: “Did I reveal myself to the house of your father when they were in Egypt?” (I Samuel 2:27). They were exiled to Babylonia, and the Divine Presence went with them, as it is stated: “For your sake I have sent to Babylonia” (Isaiah 43:14). So too, when, in the future, they will be redeemed, the Divine Presence will be with them, as it is stated: “Then the Lord your God will return with your captivity” (Deuteronomy 30:3). It does not state: He will bring back, i.e., He will cause the Jewish people to return, but rather it says: “He will return,” which teaches that the Holy One, Blessed be He, will return together with them from among the various exiles.

תלמוד בבלי מגילה דף כט.
תניא ר"ש בן יוחי אומר בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עמהן גלו למצרים שכינה עמהן שנאמר (שמואל א ב, כז) הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים וגו' גלו לבבל שכינה עמהן שנאמר (ישעיהו מג, יד) למענכם שלחתי בבבלה ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עמהן שנאמר (דברים ל, ג) ושב ה' א-להיך את שבותך והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקב"ה שב עמהן מבין הגליות

10. Likkutei Moharan 56

There are two [levels of] concealment. When God is hidden in a single concealment, then as well it is very difficult to find Him. Yet when He is hidden in a single concealment it is still possible for an individual to toil and strive until he finds Him, since he is aware that God is hidden from him. But when God is concealed in a concealment within a concealment, in other words the concealment itself is concealed from him so that he is completely

ליקוטי מוהר"ן נ
כי יש שני הסתרות, וכשהשם יתברך נסתר בהסתרה אחת, גם כן קשה מאד למצואו, אך אף על-פי-כן, כשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר ליגע ולחתר עד שימצא אותו יתברך, מאחר שידע שהשם יתברך נסתר ממנו, אבל כשהשם יתברך נסתר בהסתרה תוך הסתרה,

oblivious to the fact that God is hidden from him—then it is entirely impossible to find Him, since he is not at all aware <that God is hidden there>.

This is analogous to “I will haster astir (thoroughly hide)” (Deuteronomy 31:18)—that is, “I will conceal the concealment,” so that they will be completely oblivious to the fact that God is hidden. As a result, he will certainly not be able to find Him, since he is completely unaware of the need to look for Him; he is completely oblivious to the fact that God is hidden from him, because the concealment itself is concealed from him, as explained above.

Yet, in truth, even in all the concealments—even in a concealment within a concealment—God is certainly encloded there as well. Indeed, there is nothing that is without the life force of God, since without His life force it could not exist. Therefore, God is certainly encloded in all <words> and all deeds and all thoughts, as it were. And even if, Heaven forbid, a person is guilty of sin, which is a transgression of God’s will, God’s life force is certainly still there, albeit in a most hidden and contracted manner.

The Torah is the life force in all things. Thus it is that in all things and in all thoughts—even a sinful thought, word or deed, Heaven forbid—the Torah is encloded there as well, albeit in a most hidden and concealed manner, in the aspect of concealments.

11. Kedushat Levi on Parashat Shemot

Now the Baal Shem Tov explained the verse “He leads us onward eternally” (Psalms 48:15) with a parable of a parent who is teaching his small child to walk. Sometimes the child walks ahead two or three paces towards his father, but his father steps back in order to make the child walk farther. After the child moves closer, the father moves a bit more. This is why we call the Blessed One “the hidden God” (Isaiah 45:15). When the Tzaddik serves Him, it will seem as if he has not achieved completeness and he is distant from God. But this is in order for him to come even closer. This is the

דְּהִינּוּ שֶׁהִסְתַּרָּה בְּעֲצָמָה נִסְתַּרְתָּ מִמֶּנּוּ, דְּהִינּוּ שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתַּר מִמֶּנּוּ – אֲזִי אִי אֶפְשֶׁר כָּלֵל לִמְצֹא אוֹתוֹ, מֵאַחַר שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל מֵהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ.

זֶה בְּחִינַת (דְּבָרִים לֵא): וְאֲנֹכִי הִסְתַּר אֶסְתִּיר; דְּהִינּוּ שְׂאִסְתִּיר הִסְתַּרָּה, שְׁלֹא יוֹדְעוּ כָּלֵל שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתַּר. וְאֲזִי בּוֹדְאֵי אֵינוּ יְכוּלִים לִמְצֹא אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שְׂאִינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל שְׂצָרִיךְ לִבְקֹשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֵינוּ יוֹדְעֵי כָּלֵל שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִסְתַּר מִמֶּנּוּ, כִּי הִסְתַּרָּה בְּעֲצָמָה נִסְתַּרְתָּ כִּנְ"ל.

אֲבָל בְּאֵמֶת אֶפְלוּ בְּכָל הַהִסְתַּרּוֹת, וְאֶפְלוּ בְּהִסְתַּרָּה שְׁבִתוֹךְ הִסְתַּרָּה, בּוֹדְאֵי גַם שֵׁם מְלַבֵּשׁ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בּוֹדְאֵי אֵין שׁוֹם דְּבַר שְׁלֹא יִהְיֶה בּוֹ חַיּוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בִלְעֲדֵי חַיּוּתוֹ לֹא יִהְיֶה לוֹ קִיּוּם כָּלֵל. וְעַל-כֵּן בּוֹדְאֵי בְּכָל הַדְּבָרִים, וּבְכָל הַמַּעֲשִׂים, וּבְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת, מְלַבֵּשׁ שֵׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּבִיכּוֹל. וְאֶפְלוּ אִם, חַס וְשְׁלוֹם, עוֹשֵׂי דְבַר עֲבֵרָה, שֶׁהוּא שְׁלֹא כְּרָצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עִם כָּל זֶה בּוֹדְאֵי יֵשׁ שֵׁם חַיּוּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲךָ שֶׁהוּא בְּהַעֲלֵם וּבְצִמְצוּם גְּדוֹל.

וְהַתּוֹרָה הִיא חַיּוּת שֶׁל כָּל דְּבַר, נִמְצָא, שְׁבִכָּל הַדְּבָרִים וּבְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת, אֶפְלוּ מַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁל עֲבֵרָה, חַס וְשְׁלוֹם, יֵשׁ שֵׁם גַּם כֵּן הַתְּלַבְּשׁוֹת הַתּוֹרָה, אֲךָ שֶׁהוּא בְּהַעֲלֵם וּבְצִמְצוּם גְּדוֹל, בְּבַחֲיַת הַסְתַּרּוֹת:

קְדוּשַׁת לְוֵי שְׁמוֹת פֶּרֶשֶׁת שְׁמוֹת

דְּהִנֵּה הִבְעֵל שֵׁם טוֹב אָמַר 'וְהוּא יִנְהַגְנוּ עַל מוֹת' (תְּהִלִּים מַח, טו), מִשָּׁל לֵאב הַמְלַמֵּד לְבָנוּ הַקָּטָן לִילֵךְ, כְּשֶׁהוֹלֵךְ הַקָּטָן שָׂנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה פְּסִיעוֹת לִקְרַאת אָבִיו, מִרְחִיק אָבִיו אֶת עֲצָמוֹ כְּדֵי שִׁילֵךְ יוֹתֵר, וְאַחַר כֵּךְ כְּשֶׁהוֹלֵךְ יוֹתֵר מִרְחִיק אָבִיו אֶת עֲצָמוֹ עוֹד כְּדֵי שִׁילֵךְ יוֹתֵר. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ נִקְרָא 'אֵל מִסְתַּתֵּר' (יִשְׁעִיָּה מַה, טו), שֶׁכְּשֶׁצָּדִיק עוֹבֵד הֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ,

“He leads us onward eternally” so that He will lead us onward eternally. “Onward eternally” (alamot) can also be read “as a child” (alumaya) in order that we should draw nearer every time.

נדמה לו שאינו עדיין בשלימות, ושהוא רחוק מהשם יתברך, כדי שיתקרב הצדיק יותר. וזהו 'והוא ינהגנו עלמות'... כדי שינהגנו עלמות, כהדין עלומיא (שיהש"ר א, כב) כדי שיתקרב בכל פעם יותר, עד כאן דבריו הקדושים.

12. Psalm 91

O you who dwell in the shelter/*Seter* of the Most High and abide in the protection of Shaddai—I say of the LORD, my refuge and stronghold, my God in whom I trust, that He will save you from the fowler's trap, from the destructive plague.

קדושת לוי שמות פרשת שמות

יָשֵׁב בְּסֶטֶר עֲלִיּוֹן בְּצֵל שְׁדַי יִתְלוֹן: אִמַּר לַיהוָה מַחְסֵי וּמְצוּדֹתַי אֱלֹהֵי אֲבֹתַי: כִּי הוּא יִצִּילְךָ מִפֶּחַ יְקוּשׁ מִדְּבַר הַזּוּת: